

Chính sách Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của Cộng hòa Liên bang Đức và tác động của nó đối với quan hệ Đức - ASEAN

Hắc Xuân Cảnh*, Võ Văn Thật**

Nhận ngày 26 tháng 8 năm 2022. Chấp nhận đăng ngày 10 tháng 2 năm 2023.

Tóm tắt: Ấn Độ Dương (ADD) - Thái Bình Dương (TBD) là khu vực rộng lớn, đóng vai trò then chốt của tình hình địa - chính trị thế giới hiện nay và đang là “điểm đến” sôi động của ngoại giao quốc tế. Để thích ứng với sự thay đổi của tình hình quốc tế, nhất là việc các nước lớn đều đưa ra chiến lược của mình đối với khu vực ADD - TBD, tháng 9/2020, Chính phủ Đức đã công bố chính sách của Cộng hòa Liên bang Đức (sau đây gọi tắt là Đức) đối với khu vực này. Chính sách của nước Đức không chỉ tác động đối với sự định hình chiến lược ở ADD - TBD, mà còn tác động mạnh mẽ đến quan hệ của Đức với Đông Nam Á - nơi được xác định là trọng tâm chiến lược của Đức tại khu vực này. Bài viết này phân tích về bối cảnh, nội dung, biện pháp trong chiến lược ADD - TBD của Đức và những tác động của chiến lược này đối với mối quan hệ Đức - Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN).

Từ khóa: Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, Đức, tác động, quan hệ Đức - ASEAN.

Phân loại ngành: Sử học

Abstract: As a large region with a key role in the current global geo-political situation, the Indo-Pacific receives great attention in term of international diplomacy. The German Government adopted its policy guidelines on the Indo Pacific region on 2 September 2020 to adapt to changes in the international situation, especially in the context of the adoption of strategies for this region by major countries. This policy not only contributes to the shaping of Indo-Pacific strategy but also has a strong impact on Germany's relationship with ASEAN as its strategic focus in this region. In this article, the authors analyze the context, content, and measures of Germany's Indo-Pacific strategy and its impacts on Germany-ASEAN relationship.

Keywords: Indo-Pacific, Germany, impacts, Germany - ASEAN relations.

Subject classification: History

1. Mở đầu

Theo các nhà nghiên cứu, ADD - TBD là khu vực chiếm khoảng 50% dân số, gần 40% tổng sản phẩm quốc nội (GDP) của toàn cầu và là nơi có các nền kinh tế phát triển năng động nhất thế giới (German Embassy Yangon, 2020), đồng thời là khu vực có các tuyến đường hàng hải quan trọng nhất đối với thương mại quốc tế. ADD - TBD cũng được đánh giá là khu vực đóng vai trò then chốt của tình hình địa - chính trị thế giới hiện nay và được đánh giá là trung tâm quyền lực tương lai của thế giới. Sự tham gia của các nước lớn thông qua việc đưa ra những chiến lược của mình đối với ADD - TBD đang dần khiến cho trung tâm quyền lực của thế giới dịch chuyển về khu vực này. Do đó, đây sẽ là khu vực định hình trật tự thế giới trong thế kỷ XXI. Nhận thức được tầm quan trọng của ADD - TBD và để không bị mất đi vai trò của mình, Chính phủ Đức đã đưa ra chính sách đối với khu vực này. Trong chính sách đối với ADD - TBD, nước Đức đặc biệt coi trọng vai trò

* Trường Đại học Vinh.

** Trường Đại học Sài Gòn.

Email: hacxuancanhdhv@gmail.com

của khu vực Đông Nam Á. Do vậy, để đạt được mục tiêu của mình ở khu vực AĐD - TBD, Chính phủ Đức đã đề ra nhiều chủ trương, biện pháp để thúc đẩy quan hệ với ASEAN nhằm thông qua mối quan hệ này để tăng cường ảnh hưởng của nước Đức ở khu vực chiến lược quan trọng này. Để thấy rõ mục tiêu của nước Đức đối với khu vực AĐD - TBD nói chung và với ASEAN nói riêng, đồng thời có cái nhìn nhận và đánh giá khách quan đối với những tác động chính sách của Chính phủ Đức đối với ASEAN, nhìn nhận thời cơ và thách thức đối với ASEAN cũng như chiều hướng phát triển của quan hệ giữa Đức - ASEAN, chúng tôi tập trung nghiên cứu về bối cảnh, mục tiêu, chính sách, biện pháp của Chính phủ Đức trong chiến lược đối với AĐD - TBD nói chung, đối với ASEAN nói riêng; trên cơ sở đó, đưa ra những đánh giá về tác động từ chiến lược của Đức đối với sự phát triển của quan hệ Đức - ASEAN.

2. Bối cảnh ra đời Chính sách Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của Đức

Ngày 2/9/2020, Chính phủ Đức cho công bố tài liệu có tiêu đề: “Hướng dẫn chính sách về khu vực AĐD - TBD: “Đức, châu Âu, châu Á cùng nhau định hình thế kỷ XXI””, nêu rõ quan điểm, chính sách và biện pháp của Đức đối với AĐD - TBD. Có thể thấy, chính sách đối với AĐD - TBD của Đức ra đời trong bối cảnh tình hình thế giới, khu vực và bản thân nước Đức có nhiều thay đổi, trong đó nổi lên những vấn đề cơ bản sau:

Thứ nhất, sự thay đổi của môi trường quốc tế. Bước sang thập niên thứ hai của thế kỷ XXI, nhìn chung, hòa bình, hợp tác và phát triển vẫn là xu thế chung, là nguyện vọng tha thiết của nhân loại tiến bộ, là nhu cầu cơ bản của các quốc gia nhằm tập trung phát triển, phục hồi kinh tế. Tuy nhiên, khía cạnh cạnh tranh, và theo đó là nguy cơ xung đột, có xu hướng gia tăng đáng kể trong quan hệ quốc tế. Cục diện an ninh - chính trị toàn cầu đang ở giai đoạn hết sức nhạy cảm, trong đó cạnh tranh nước lớn gia tăng về cường độ và quy mô, tạo ra nguy cơ cuốn các nước vừa và nhỏ vào tình thế “lưỡng nan” về ngoại giao và an ninh. Trong bối cảnh đó, các vấn đề an ninh truyền thống diễn biến phức tạp, các “điểm nóng” đều tăng nhiệt, một số tranh chấp lãnh thổ tái bùng phát thành xung đột cục bộ, trong khi các cơ chế quản lý xung đột và các nỗ lực kiểm soát vũ khí chiến lược ít phát huy tác dụng. Cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn tiếp tục diễn biến phức tạp, nhất là cạnh tranh chiến lược giữa Mỹ và Trung Quốc. Trật tự kinh tế quốc tế có nhiều dịch chuyển do đã xuất hiện nhiều chủ thể mới, đang đấu tranh công khai yêu cầu điều chỉnh luật lệ, định chế quốc tế... Bên cạnh đó, nhiều đánh giá cho rằng, thế giới hậu dịch bệnh Covid-19 sẽ nghèo hơn, kém cởi mở và ít tự do hơn, trong đó tư duy “cùng có lợi” bị ảnh hưởng đáng kể. Sự thay đổi của tình hình thế giới nói trên đòi hỏi các nước đều phải có những điều chỉnh chiến lược nhằm tìm kiếm những lợi thế trong tình hình mới.

Thứ hai, tầm quan trọng của AĐD - TBD ngày càng được khẳng định. Những năm đầu thế kỷ XXI, trọng tâm chiến lược toàn cầu dịch chuyển từ Đại Tây Dương sang AĐD - TBD được khởi động, thúc đẩy bởi các yếu tố: sự trỗi dậy của Trung Quốc; sự gia tăng ảnh hưởng kinh tế và chiến lược của Ấn Độ; sự lớn mạnh của ASEAN và tầm quan trọng ngày càng tăng của AĐD - TBD là khu vực có nguồn tài nguyên phong phú, có tuyến hàng hải quan trọng bậc nhất thế giới và là khu vực, có vị trí địa chiến lược cả về kinh tế, chính trị và quân sự. Đây là khu vực có dân số chiếm gần một nửa dân số thế giới, nền kinh tế phát triển năng động, có thể thích ứng nhanh trước mọi tình huống. Nhiều nhà phân tích chỉ ra rằng, nếu kiểm soát được AĐD - TBD, về cơ bản sẽ kiểm soát được thế giới. AĐD - TBD cũng là khu vực đóng vai trò then chốt của tình hình địa - chính trị thế giới hiện nay và đang là “điểm đến” sôi động của ngoại giao quốc tế, được đánh giá là trung tâm quyền lực tương lai của thế giới.

Thứ ba, các nước lớn đưa ra chiến lược đối với AĐD - TBD. Năm 2010, trong bài phát biểu tại Honolulu, Ngoại trưởng Mỹ Hillary Clinton đã nói “... chúng tôi (Mỹ) đang mở rộng hợp tác với hải quân Ấn Độ ở Thái Bình Dương, bởi vì chúng tôi hiểu lưu vực AĐD - TBD quan trọng như thế

nào đối với thương mại toàn cầu” (Hillary Rodham Clinton, 2010). Đây là lần đầu tiên một quan chức cấp cao Mỹ đề cập đến khu vực ADD - TBD. Tháng 11/2017, trong lời mở đầu bài phát biểu tại Diễn đàn Hợp tác Kinh tế châu Á - Thái Bình Dương (APEC) ở Đà Nẵng, Việt Nam, Tổng thống Mỹ Donald J. Trump đã bày tỏ “thật vinh dự khi có mặt tại Việt Nam - trái tim của khu vực ADD - TBD” (U.S. Embassy & Consulate in Vietnam, 2017). Với bài phát biểu này, Chính phủ Mỹ đã chính thức đưa ra chiến lược “ADD - TBD tự do và rộng mở” (FOIP). FOIP của Mỹ được xây dựng dựa trên ba trụ cột là an ninh, kinh tế, quản trị và hướng tới các mục tiêu: (1) Duy trì sự lãnh đạo lâu dài của Mỹ tại khu vực và trên toàn cầu; (2) Thúc đẩy thương mại tự do, bình đẳng và có đi có lại; (3) Duy trì không gian biển và bầu trời mở trong khu vực; (4) Đương đầu một cách hiệu quả với các thách thức an ninh truyền thống và phi truyền thống, trong đó có chương trình hạt nhân của Triều Tiên; (5) Bảo đảm tôn trọng luật lệ và quyền cá nhân (Duy Hoàng, 2020).

Nhật Bản là một trong những nước sớm ý thức được vai trò, tầm quan trọng và đưa ra ý tưởng về chiến lược đối với khu vực ADD - TBD. Tháng 8/2007, trong bài phát biểu trước Quốc hội, Thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe đã nhắc đến khu vực là “nơi hợp lưu của hai đại dương”. Sau khi trở lại nắm quyền Thủ tướng Nhật Bản vào năm 2012, trước sự trỗi dậy mạnh mẽ của Trung Quốc, ông Shinzo Abe đã dành sự quan tâm nhiều hơn đối với ADD - TBD. Ngày 27/8/2016, trong bài phát biểu tại Hội nghị Quốc tế Tokyo lần thứ VI về Phát triển châu Phi ở Nairobi, Kenya, Thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe đã ghi nhận tầm quan trọng của sự kết nối giữa ADD - TBD cũng như các giá trị tự do và pháp quyền... Đây được xem là cam kết đầu tiên của Nhật Bản đối với chiến lược ADD - TBD. Tiếp đó, tháng 4/2017, Chính phủ Nhật Bản chính thức đưa ra Chiến lược ADD - TBD, xác định Tokyo sẽ mở rộng vai trò chiến lược và tầm nhìn của mình, đóng góp tích cực cho hòa bình trong khu vực này. Những mục tiêu chính của chiến lược ADD - TBD mà Nhật Bản đưa ra là: (1) thúc đẩy kết nối giữa châu Á, Trung Đông và châu Phi, đảm bảo những lợi ích chiến lược đối với an ninh của Nhật Bản; (2) củng cố và thắt chặt thêm quan hệ đồng minh với Mỹ; (3) tăng cường vị thế toàn cầu của Nhật Bản trong vai trò là một nước lớn; (4) tạo nên sự cân bằng ảnh hưởng với Trung Quốc ở khu vực này.

Ấn Độ là quốc gia quan trọng ở ADD - TBD. Năm 2015, nước này đã xác định, tầm nhìn chiến lược của mình dần chuyển sang khu vực này, liên kết với chính sách “Hành động phía Đông”. Tiếp đó, trong bài phát biểu tại Đối thoại Shangri-La vào tháng 6/2016, Thủ tướng Narendra Modi đã công bố tầm nhìn của Ấn Độ về khu vực ADD - TBD, nhấn mạnh sự tham gia của Ấn Độ vào các tổ chức lấy ASEAN làm trung tâm như: Hội nghị cấp cao Đông Á (EAS), Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng các nước ASEAN mở rộng (ADMM+)... Để hiện thực hóa tầm nhìn của mình đối với ADD - TBD, Ấn Độ coi việc tăng cường hợp tác an ninh với Mỹ, thúc đẩy quan hệ đối tác chiến lược đặc biệt với Nhật Bản và duy trì quan hệ với Australia là trọng tâm chiến lược trong việc định hình cấu trúc kinh tế và an ninh trong khu vực. Bên cạnh đó, để kết nối với không gian ADD - TBD rộng mở, Ấn Độ còn thúc đẩy quan hệ với các nước châu Á, châu Âu. Ấn Độ cũng nỗ lực trong việc thiết lập quan hệ đối tác mới ở châu Phi bằng việc tiến hành các chuyến thăm đến các nước, mở thêm cơ quan đại diện ngoại giao ở châu Phi nhằm tăng cường các lợi ích chiến lược của mình.

Australia tuy không phải là nước đầu tiên đưa ra khái niệm ADD - TBD, nhưng lại là nước phổ biến thuật ngữ này cả trong giới học thuật và chính quyền. Sách trắng Quốc phòng năm 2009 của Australia nêu rõ: trong giai đoạn đến năm 2030, ADD - TBD mang tính trung tâm đối với chiến lược biên và kế hoạch của Australia (Thông tấn xã Việt Nam, 2012: 52). Năm 2012, thuật ngữ “ADD - TBD” được đề cập đến trong Sách trắng “Australia trong thế kỷ châu Á”. Tiếp đó, trong Sách trắng Quốc phòng năm 2013, Chính phủ Australia đã xác định: sự nổi lên của ADD - TBD là một vòng cung chiến lược. Sách trắng Quốc phòng năm 2016 và Sách trắng Chính sách đối ngoại năm 2017 của Australia đều đề cập đến khái niệm ADD - TBD như một cấu trúc địa chính trị quan trọng

nhằm định hướng chính sách đối ngoại và an ninh của nước này. Cũng từ đó, khái niệm “ADD - TBD” đã trở thành chủ đề trung tâm trong giới lãnh đạo và học thuật Australia. Ngày 1/7/2020, Australia công bố chiến lược quốc phòng mới, theo đó, lực lượng quốc phòng sẽ chuyển trọng tâm sang nâng cao sức mạnh quân sự trên khắp khu vực ADD - TBD. Có thể thấy, dù là nước ủng hộ và phổ biến khái niệm “ADD - TBD” từ sớm và là nơi giới học giả có những thảo luận sôi nổi, Australia vẫn chưa hình thành một chiến lược cụ thể cả về kinh tế và quân sự cho khu vực này. Tuy vậy, trước những thay đổi về môi trường an ninh khu vực, cùng với sự cạnh tranh gay gắt để mở rộng phạm vi ảnh hưởng của các cường quốc, Australia đã tích cực ủng hộ chiến lược ADD - TBD do Mỹ thúc đẩy.

Pháp là nước đầu tiên ở châu Âu đề ra chiến lược đối với ADD - TBD. Pháp tự nhìn nhận mình là một cường quốc có liên quan tại ADD - TBD bởi có 13 vùng lãnh thổ hải ngoại với 1,6 triệu dân và vùng đặc quyền kinh tế rộng đến 9 triệu km² tại ADD - TBD. Do đó, Pháp có tham vọng và mục tiêu lớn, với mức độ can dự trực tiếp cao hơn so với nhiều nước châu Âu. Trong diễn văn đọc tại căn cứ hàng hải Garden Island (Australia) ngày 2/5/2018, Tổng thống Emmanuel Macron đã trình bày chiến lược của Pháp tại khu vực ADD - TBD. Tiếp đó, phát biểu tại đảo Réunion ngày 23/10/2019, ông Macron tái khẳng định về chiến lược ADD - TBD của Pháp. Những ưu tiên trong chiến lược của Pháp ở ADD - TBD là bảo vệ công dân, lãnh thổ và lợi ích của Pháp; góp phần bảo đảm an ninh cho những khu vực xung quanh các vùng lãnh thổ hải ngoại của Pháp; duy trì quyền tự do tiếp cận và khai thác ở các khu vực chung trên biển, trên không hoặc trong không gian mạng, nhất là việc bảo đảm giao thông hàng hải; tăng cường cơ chế đa phương để duy trì sự ổn định khu vực; tìm kiếm kinh nghiệm trong việc xử lý các thảm họa, thiên tai, dịch bệnh đã xảy ra trong khu vực để có thể ứng phó hiệu quả hơn với những thảm họa trong tương lai (Huy Thông, 2020).

Thứ tư, sự thay đổi trong tư duy đối ngoại của Đức. Việc Đức muốn mở rộng hợp tác với các nước trong khu vực ADD - TBD là do “sự dịch chuyển cấu trúc quyền lực địa chính trị ở ADD - TBD có tác động trực tiếp đến Đức: nền kinh tế của khu vực châu Âu và ADD - TBD được kết nối chặt chẽ với nhau thông qua các chuỗi cung ứng toàn cầu. Các tuyến đường giao thương chính đi qua Ấn Độ Dương, Biển Đông và Thái Bình Dương. Nếu xung đột trong khu vực ảnh hưởng xấu đến an ninh và ổn định ở đó, thì điều này cũng gây hậu quả cho Đức” (German Embassy Yangon, 2020).

Sự kiện Chính phủ Đức đưa ra hướng dẫn chính sách đối với ADD - TBD là dấu mốc thể hiện sự thay đổi rõ rệt trong tư duy đối ngoại của nước này. Đó có thể coi là một bước đi khẳng định nước Đức đang trở lại trong vai trò của một cường quốc địa chính trị, chứ không còn đơn thuần là một cường quốc kinh tế. Trong Hướng dẫn chính sách về khu vực ADD - TBD, Chính phủ Đức cho rằng, “với sự trỗi dậy của châu Á, sự cân bằng kinh tế và chính trị đang ngày càng chuyển dịch về ADD - TBD. Khu vực này đang trở thành chìa khóa để định hình trật tự quốc tế trong thế kỷ XXI” (The Federal Government, 2020: 8). Từ đó, nước Đức xác định: “là một quốc gia thương mại năng động trên toàn thế giới và là người đề xuất trật tự quốc tế dựa trên luật lệ, Đức rất quan tâm đến việc tham gia vào động lực tăng trưởng và tham gia vào việc định hình khu vực ADD - TBD, cũng như trong việc duy trì các chuẩn mực toàn cầu trong cấu trúc khu vực” (The Federal Government, 2020: 8). Những quan điểm nói trên cho thấy nhận thức của Đức về tầm quan trọng của ADD - TBD cũng như quyết tâm của nước Đức trong việc tham gia vào khu vực này.

3. Mục tiêu, biện pháp triển khai chính sách Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của Đức

Chính phủ Đức xác định các lợi ích khi tham gia vào khu vực ADD - TBD là: đảm bảo hòa bình và an ninh; làm đa dạng và sâu sắc mối quan hệ với các quốc gia trong khu vực này; đảm bảo sự cân bằng quyền lực trong khu vực; mở rộng thị trường và tự do thương mại, nhất là thương mại hàng hải; bảo vệ môi trường và các nguồn tài nguyên. Bên cạnh đó, các nguyên tắc khi tham gia vào khu vực ADD - TBD cũng được Chính phủ Đức xác định, bao gồm: (1) Hành động tập thể: Đức muốn áp dụng nguyên tắc của Liên minh châu Âu (EU) trong việc giải quyết các vấn đề

ở AĐD - TBD; (2) Hợp tác đa phương: Chính phủ Đức cho rằng “chủ nghĩa đa phương là nguyên tắc định hướng cho việc thiết lập quan hệ của Đức với các quốc gia AĐD - TBD” (The Federal Government, 2020: 23); (3) Thúc đẩy quan hệ dựa trên việc tuân thủ các quy tắc, luật pháp quốc tế; (4) Tuân thủ các nguyên tắc phát triển của Liên Hợp Quốc, nhất là trong các vấn đề đảm bảo quyền bình đẳng, quyền con người...

Để hiện thực hóa tầm nhìn và mục tiêu của mình, Chính phủ Đức cũng đã đưa ra các chính sách và biện pháp cơ bản như:

Thứ nhất, thúc đẩy quan hệ với các nước trong khu vực theo cơ chế hợp tác đa phương. Đức tích cực tham gia vào các cơ chế đa phương ở khu vực như G20, ASEAN, Hội nghị Thượng đỉnh Đông Á, Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng ASEAN+, Ủy ban sông Mekong...; phát triển mối quan hệ đối tác chiến lược giữa Đức với các nước trong khu vực, nhất là với ASEAN; sử dụng các cơ chế thuộc hệ thống quốc tế như: Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc, Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), Ngân hàng Thế giới (WB)... để giải quyết các vấn đề ở khu vực.

Thứ hai, tham gia, hỗ trợ các nước trong khu vực đối phó với biến đổi khí hậu và bảo vệ môi trường, tài trợ, hợp tác cùng các nước giải quyết các vấn đề về lũ lụt, hạn hán, giảm lượng khí thải, bảo vệ môi trường và đa dạng sinh học...

Thứ ba, tăng cường tham gia vào việc bảo vệ hòa bình, an ninh ở khu vực. Chính phủ Đức cho rằng “không có hòa bình, an ninh, ổn định sẽ không thể thu được lợi ích của hội nhập kinh tế ngày càng lớn” (The Federal Government, 2020: 35). Do vậy, Đức đã nỗ lực để tăng cường tham gia vào các vấn đề về đảm bảo hòa bình và an ninh ở khu vực như: gia nhập Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác Đông Nam Á vào năm 2020; ủng hộ việc giải quyết tranh chấp ở Biển Đông dựa trên Công ước về Luật Biển năm 1982 của Liên Hợp Quốc; hỗ trợ tích cực cho việc chống khủng bố, chống cướp biển... và giải quyết những bất ổn ở khu vực.

Thứ tư, thúc đẩy tự do và bình đẳng về thương mại. Đức ủng hộ việc ký kết và thực thi hiệp định thương mại tự do giữa EU với các nước trong khu vực, ủng hộ các nước cải thiện khả năng tiếp cận thị trường cho các sản phẩm, thúc đẩy công bằng thương mại...

Thứ năm, tăng cường gắn kết thông qua thúc đẩy hợp tác văn hóa, giáo dục và khoa học. Đức đã dành ưu tiên hợp tác khoa học với các nước thông qua việc thiết lập cơ chế Hợp tác Khoa học và Công nghệ (STC), thúc đẩy sự hợp tác nghiên cứu, đào tạo giữa các trường đại học, viện nghiên cứu, tăng cường giao lưu, hợp tác về văn hóa giữa Đức với các nước trong khu vực.

Có thể nói, mặc dù được đưa ra muộn hơn so với các nước khác, nhưng chính sách của Đức đối với khu vực AĐD - TBD đã được hoạch định một cách đầy đủ, bài bản từ việc xác định lý do, mục tiêu, nguyên tắc, chính sách và biện pháp thực hiện... Việc triển khai chính sách của Đức sẽ tác động mạnh mẽ đến quan hệ của Đức với các quốc gia ở AĐD - TBD nói riêng và quan hệ quốc tế ở khu vực này nói chung.

4. Tác động của chính sách Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của Đức đối với quan hệ Đức - ASEAN

Trong quá trình xây dựng chiến lược AĐD - TBD, Chính phủ Đức đã coi ASEAN đóng vai trò đặc biệt cốt yếu. Theo đánh giá của Chính phủ Đức, Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) là tổ chức có ảnh hưởng nhất ở khu vực AĐD - TBD. Hợp tác giữa mười thành viên ASEAN có một tác động đáng kể đến kinh doanh, thương mại và sự kết nối toàn cầu. Do vị trí trung tâm của nó, ASEAN đóng một vai trò quan trọng đối với an ninh, ổn định và thịnh vượng ở AĐD - TBD (The Federal Government, 2020: 24). Bên cạnh đó, ASEAN còn có vai trò quan trọng trong việc xây dựng lòng tin và hợp tác đa phương có cấu trúc vượt ra ngoài Đông Nam Á, Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, Hoa Kỳ, Nga, Ấn Độ và Australia (The Federal Government, 2020: 24)... Ngoài ra, kể từ khi EU - ASEAN bắt đầu quan hệ đối tác vào năm 1977, quan hệ giữa hai bên đã trở nên rất thân thiết thông qua việc EU - ASEAN đã đồng ý về nguyên tắc để nâng cấp lên quan hệ Đối tác chiến lược và hướng tới ký kết hiệp định thương mại tự do EU - ASEAN.

Với việc coi ASEAN là trung tâm của khu vực AĐD - TBD, trong chính sách đối với AĐD - TBD, Chính phủ Đức xác định nâng cao mức độ tương tác đối với ASEAN. Theo đó, Chính phủ Đức đã đề ra nhiều biện pháp trong phát triển quan hệ với ASEAN như: (1) Mở rộng hợp tác với ASEAN và tiếp tục hỗ trợ Ban thư ký ASEAN; (2) Nâng cấp quan hệ với ASEAN từ quan hệ Đối tác phát triển thành Đối tác đối thoại; (3) Tìm kiếm tư cách quan sát viên tại Hội nghị Quốc phòng - Quân sự ASEAN (ADMM+); (4) Củng cố hồ sơ chính sách khí hậu của hợp tác với ASEAN thông qua các dự án trong các lĩnh vực bảo tồn đa dạng sinh học, rác biển, khả năng chống chịu với khí hậu đô thị và di chuyển đô thị bền vững, mở rộng hợp tác phát triển với ASEAN để thúc đẩy hội nhập khu vực và đào tạo nghề, cũng như trong các lĩnh vực môi trường và biến đổi khí hậu; (5) Tăng cường vai trò của EU là một đối tác của ASEAN trong hợp tác với các đối tác EU; (6) Ủng hộ việc nâng cấp quan hệ EU - ASEAN ở cấp độ đối tác chiến lược; (7) Thúc đẩy để mở rộng cam kết an ninh của EU trong các diễn đàn chính sách an ninh của ASEAN (The Federal Government, 2020: 13).

Bên cạnh đó, để khẳng định vai trò tích cực trong việc giải quyết vi phạm chủ quyền ở AĐD - TBD, Chính phủ Đức cũng cam kết ủng hộ việc thực hiện các quy tắc ứng xử giữa Trung Quốc và các quốc gia thành viên ASEAN ở Biển Đông thông qua các dự án về luật hàng hải quốc tế, hỗ trợ hợp tác an ninh của ASEAN (The Federal Government, 2020: 16).

Với tầm nhìn, mục tiêu nói trên, Đức đã và đang đẩy mạnh quan hệ với ASEAN trên cơ sở tin cậy lẫn nhau và tôn trọng. Theo đó, Chính phủ Liên bang Đức hướng tới tăng cường hơn nữa hợp tác với ASEAN - bao gồm trao đổi cấp cao thường xuyên về khu vực và sự phát triển toàn cầu - trong khuôn khổ Đối tác Đối thoại. Với việc gia nhập Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác ở Đông Nam Á vào năm 2020, Đức đã chấp nhận bộ quy tắc của ASEAN về ứng xử, với các nguyên tắc cơ bản của giải quyết xung đột bằng biện pháp hòa bình và đối thoại, và do đó, đặt nền tảng cho việc tăng cường hợp tác với Đông Nam Á trong lĩnh vực an ninh (The Federal Government, 2020: 25). Chính phủ Liên bang Đức ủng hộ một nền hòa bình dựa trên Công ước về Luật Biển năm 1982 của Liên Hợp Quốc đối với việc giải quyết các tranh chấp ở Biển Đông. Chính phủ Liên bang hỗ trợ quá trình tạo ra một Bộ luật thực chất và ràng buộc về mặt pháp lý trong ứng xử giữa Trung Quốc và nước ASEAN trong việc giải quyết tranh chấp ở Biển Đông phù hợp với Công ước nói trên (The Federal Government, 2020: 25).

Những chính sách của Đức đối với ASEAN trong quá trình triển khai chính sách AĐD - TBD đã nhận được phản ứng tích cực của ASEAN, từ đó góp phần thúc đẩy quan hệ Đức - ASEAN tiếp tục phát triển. Tại Hội nghị lần thứ V của Ủy ban Phát triển Đức - ASEAN (AG-DPC) được tổ chức trực tuyến vào ngày 5/11/2021, Đức và ASEAN đã tái khẳng định cam kết tăng cường hơn nữa quan hệ đối tác thông qua việc tìm kiếm các cơ hội hợp tác mới. Tại hội nghị, Đức - ASEAN hoan nghênh hợp tác ngày càng tăng cường giữa hai bên trên ba trụ cột Cộng đồng ASEAN và ghi nhận những tiến bộ đạt được trong quá trình triển khai Quan hệ Đối tác phát triển Đức - ASEAN. Theo đó, hai bên đã thảo luận về tầm quan trọng của việc làm sâu sắc hơn hợp tác thông qua các chương trình và sáng kiến khu vực, bao gồm trong các lĩnh vực: (i) hòa bình và an ninh hàng hải; (ii) quản trị tốt và nhân quyền; (iii) hợp tác thương mại và đầu tư; (iv) hợp tác lương thực, nông nghiệp và lâm nghiệp; (v) an ninh năng lượng; (vi) Đổi mới và công nghệ; (vii) giáo dục; (viii) trao đổi và hợp tác văn hóa; (ix) môi trường và biến đổi khí hậu; (x) giáo dục và đào tạo nghề kỹ thuật; (xi) quản lý thiên tai và hỗ trợ nhân đạo; (xii) xóa đói giảm nghèo; (xiii) hỗ trợ thu hẹp khoảng cách phát triển và sáng kiến hội nhập ASEAN (Việt Dũng, 2021).

Đức - ASEAN cũng nhất trí tìm hiểu các hoạt động hợp tác trong các lĩnh vực như chống khủng bố, chống chủ nghĩa cực đoan bạo lực và chống tội phạm xuyên quốc gia; hòa bình và hòa giải; du lịch; các doanh nghiệp siêu nhỏ, nhỏ và vừa (MSME); khả năng kết nối, để tăng cường hơn nữa sự hợp tác.

Cũng tại Hội nghị lần thứ V của Ủy ban Phát triển Đức - ASEAN (AG-DPC) vào ngày 5/11/2021, “Hội nghị lưu ý rằng, đại dịch Covid-19 tiếp tục gây ra những thách thức mới cho thế giới, bao gồm cả ASEAN và Đức. Về mối quan hệ này, ASEAN đánh giá cao cam kết của Đức đóng góp cho Quỹ Ứng phó Covid-19 của ASEAN với số tiền 5 triệu EUR. Hai bên nhận thức việc phải đẩy nhanh quá trình phục hồi và tăng cường khả năng phục hồi sau đại dịch, thông qua quan hệ đối tác trong các lĩnh vực như sức khỏe và hạnh phúc, đa dạng sinh học, phát triển kỹ năng, kinh tế tuần hoàn, công nghệ kỹ thuật số và mạng lưới các thành phố thông minh” (Việt Dũng, 2021).

Ngoài ra, hai bên cũng trao đổi quan điểm về các vấn đề khu vực và quốc tế cùng quan tâm như Triển vọng ASEAN về AĐD - TBD, cũng như Hướng dẫn chính sách của Đức đối với khu vực AĐD - TBD, cùng những vấn đề khác. Tầm quan trọng của vai trò trung tâm của ASEAN, trật tự quốc tế dựa trên luật lệ cũng như hệ thống thương mại đa phương tự do và rộng mở được nhấn mạnh như những nguyên tắc cơ bản làm nền tảng cho các mối quan hệ.

Những nội dung hợp tác được đưa ra đã cho thấy quan hệ Đức - ASEAN đang có nhiều cơ hội để phát triển hơn nữa kể từ sau khi Chính phủ Đức đưa ra chính sách AĐD - TBD, trong đó đánh giá cao và coi trọng vai trò của ASEAN đối với chính sách của nước Đức.

5. Kết luận

Với vị thế và tầm quan trọng của khu vực AĐD - TBD, không chỉ Mỹ chuyển trọng tâm chiến lược đến khu vực này, mà các nước và khối lớn khác như: Nhật Bản, Ấn Độ, Australia, Nga, Pháp, EU... cũng đặc biệt quan tâm, khiến cho việc định hình cấu trúc an ninh khu vực đang diễn biến hết sức phức tạp với nhiều kịch tính có thể xảy ra. Trong bối cảnh đó, là một nước lớn ở châu Âu, nhưng lại chưa có nhiều ảnh hưởng ở AĐD - TBD, Chính phủ Đức cũng đã xây dựng cho mình một chiến lược riêng đối với khu vực này.

Để thực hiện thành công chiến lược AĐD - TBD, Chính phủ Đức đã tính toán nhiều yếu tố, trong đó, ASEAN được xác định có vai trò quan trọng trong chiến lược của Đức. Với việc đánh giá cao vị trí trung tâm và vai trò quan trọng của ASEAN đối với chiến lược AĐD - TBD của mình, Chính phủ Đức đã đưa ra nhiều biện pháp hỗ trợ, thúc đẩy quan hệ hợp tác với ASEAN cũng như đối với các nước thành viên ASEAN.

Việc Chính phủ Đức đưa ra các biện pháp nhằm tăng cường quan hệ với ASEAN không chỉ giúp nước Đức đạt được những mục tiêu quan trọng trong quá trình triển khai chính sách AĐD - TBD, mà còn là nhân tố quan trọng, có tác động mạnh mẽ đối với sự phát triển ngày càng mạnh mẽ của quan hệ giữa Đức với ASEAN nói chung và với các nước thành viên của ASEAN nói riêng. Theo đó, cùng với việc triển khai ngày càng sâu rộng chính sách của Đức ở khu vực AĐD - TBD, quan hệ Đức - ASEAN sẽ ngày càng phát triển mạnh mẽ.

Tài liệu tham khảo

Thông tấn xã Việt Nam. (8/2012). *Tài liệu tham khảo đặc biệt*.

Quang Dũng. (11/09/2020). Châu Âu với chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. *VOV.vn*. <https://vov.vn/the-gioi/quan-sat/chau-au-voi-chien-luoc-an-do-duong-thai-binh-duong-778097.vov>

Việt Dũng. (08/11/2021). ASEAN - Đức tái khẳng định cam kết tăng cường quan hệ đối tác. *Công Thương*. <https://congthuong.vn/asean-duc-tai-khang-dinh-cam-ket-tang-cuong-quan-he-doi-tac-167014.html>

Duy Hoàng. (15/12/2020). Chiến lược Ấn Độ - Thái Bình Dương: tầm nhìn và thực tiễn. *Tạp chí Cộng sản điện tử*. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/820763/chien-luoc-an-do-duong-thai-binh-duong-tam-nhin-va-thuc-tien.aspx>

Mạnh Hùng. (02/12/2020). Đức khẳng định ASEAN đóng vai trò nổi bật trong định hướng của châu Âu đối với châu Á. *Thế giới Việt Nam*. <https://baoquocte.vn/duc-khang-dinh-asean-dong-vai-tro-noi-bat-trong-dinh-huong-cua-chau-au-doi-voi-chau-a-130534.html>

Nguyễn Nhật Huy, Sơ Nguyên. (07/4/2018). Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương: Kỷ nguyên mới của cạnh tranh địa chiến lược. *Nghiên cứu Quốc tế*. <https://nghiencuuquocte.org/2018/04/07/an-do-duong-thai-binh-duong/>

Hoài Minh. (27/11/2020). Cái nhìn mới mẻ của EU về Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương. *Thế giới Quốc tế*. <https://baoquocte.vn/cai-nhin-moi-me-cua-eu-ve-an-do-duong-thai-binh-duong-130127.html>

Huy Thông (2020). Pháp và chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. *An ninh thế giới online*. <http://antg.cand.com.vn/Su-kien-Binh-luan-antg/Phap-va-chien-luoc-An-Do-Duong-Thai-Binh-Duong-603717/>

German Embassy Yangon. (2020). Germany - Europe - Asia: shaping the 21st century together. The German Government adopts policy guidelines on the Indo-Pacific region. *German Embassy Yangon*. <https://rangun.diplo.de/mm-en/themen/politik/-/2380764>

Hillary Rodham Clinton. (2010). America's Engagement in the Asia-Pacific, U.S. *Department of State*. <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2010/10/150141.htm>

Michito Tsuruoka. 2018. Japan's Indo - Pacific Engagement, The Rationale and Challenges. *ISPI*. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/japans-indo-pacific-engagement-rationale-and-challenges-20691>

The Federal Government. (2020). *Policy guidelines for the Indo-Pacific Germany - Europe - Asia shaping the 21st century together*. Publisher Federal Foreign Office, Berlin, Germany.

U.S. Embassy & Consulate in Vietnam. (2017). Remarks by President Trump at APEC CEO Summit. *U.S. Embassy & Consulate in Vietnam*. <https://vn.usembassy.gov/20171110-remarks-president-trump-apec-ceo-summit/>

United States Department of State. (2019). A Free and Open Indo – Pacific: Advancing a Shared Vision. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/11/Free-and-Open-Indo-Pacific-4Nov2019.pdf>

US. Department of State. (2019). *A free and open Indo - Pacific: Advancing a Shared Vision*. Bureau of East Asian and Pacific Affairs.